

Zoe Neil Readhead: Interjú Summerhillről – Süddeutsche Zeitung 2012

január 2, 2013

„Manapság sok gyereknek túl nagy hatalma van.”

A Süddeutsche Zeitung Magazin interjúja Summerhillről

Zoe Readheaddel beszélgetett Simone Kosog

Megjelent: 2012. február

Süddeutsche Zeitung Magazin: Readhead asszony, Summerhill nemrégiben ünnepelte 90. születésnapját, ugyanakkor az állam még mindig kritikával tekint az Ön iskolájára. Épp az imént voltak itt a felügyelők. Mit akartak voltaképpen?

Zoe Readhead: Ezúttal csak rutinellenőrzés volt. Az inspektorok Anglia összes iskoláját rendszeresen ellenőrzik.

SZM: Egy iskola, ahol a tanulás önkéntes, sokáig szálka volt a hatóságok szemében. Meg tudja Ön ezt érteni?

ZR: Néhány dolog azért már megváltozott: ebben az évben kaptuk fennállásunk óta a legjobb értékelést. Az emberek nyilvánvalóan elkezdtek megbecsülni a munkánkat.

SZM: Amióta édesapja, Summerhillt megnyitotta, mindig is erőteljes kritika érkezett a társadalom részéről. Ezek a kritikák időközben elhallgattak?

ZR: Ezek a kritikák mind a mai napig léteznek, mert az emberek

félreértenek minket. Azt gondolják, hogy a gyerekek nálunk azt tehetik, amit akarnak és ezért itt minden kaotikus és hangos. Miközben épp az ellenkezője igaz: Summerhillben nagyon nyugodtan és fegyelmezetten folynak a dolgok. Egy s mással hozzájárulhatnánk az aktuális nevelési vitákhoz.

SZM: Éppen Summerhilltől, az antiautoriter nevelés megtestesítőjétől kellene az embereknek egy fegyelmezett együttélést megtanulniuk?

ZR: Először is: Apám soha nem volt elégedett az „antiautoriter nevelés“-fogalmazással, ő maga azt soha nem használta. Az az igazság, hogy a szülők ma nagyon bizonytalanok. A gyermekeik naggyá váltak ugyan a szabadságban, de senki nem tanította meg nekik, mihez is kezdjenek egy szabad gyermekkel. Azt gondolják, minden, amit a gyerek tesz, rendben van, pedig ez abszolút nem igaz. Ezek a gyerekek – akikkel aztán nekünk dolgunk van – még Summerhillben sem tartják magukat semmiféle szabályhoz.

SZM: Milyenek voltak akkor a diákjai régebben?

ZR: Egyfelől a gyerekek nem változnak. Évmilliókba került az emberiségnek, hogy azzá váljunk, akik ma vagyunk. De a felszínen azért észrevenni különbségeket. Régebben a gyerekek nagyon megfélemlítve érkeztek ide. Annak idején az apám rengeteg időt töltött azzal, hogy megmutassa nekik: „Én nem teszek neked rosszat! A TE oldaladon állok!“

SZM: Van egy szép történet egy diákról, aki felhívta az Ön édesapját telefonon és elváltoztatott hangon a saját anyjaként mutatkozott be. Az állítólagos anya arra kérte Neillt, hogy adjon pénzt a fiának vonatjegyre, amire valójában egyáltalán nem is volt szüksége. Neill odaadta a fiúnak a kért összeget, majd megtoldotta azt még egy kis apróval a következő szavak kíséretében: „Éppen most hívott újból anyukád és azt mondta, hogy drágább lett a jegy.“ A fiú először megijedt, aztán

elismeréssel közölte, hogy Neill nyilvánvalóan még jobb színész, mint ő maga.

ZR: Annak idején sok gyerek elég rossz tapasztalatokat szerzett a felnőttekkel kapcsolatban. Fontos volt, hogy visszanyerjék a bizalmukat.

SZM: Ezeket az időket nem kívánjuk vissza..

ZR: Nem, de manapság azért sok gyereknek túl sok hatalma van. Apám mindig azt mondta, hogy egy jó otthonban szülőknek és gyerekeknek egyenlő jogaik vannak. Egy rosszban pedig túl sok hatalma van vagy a szülőknek, vagy épp a gyerekeknek.

SZM.: Sok szülő és pedagógus még ma is azon a véleményen van, hogy a felnőtteknek szigorral kell kormányoznia a családot. Bernhard Bueb, a Schloss Salem Internat egykori vezetője és „A fegyelem dícsérete“ c. könyv szerzője például azt mondja: „A nevelés csak akkor eredményes, ha az egoizmusra hajló emberi természet csapásiránya ellen dolgozik.”

ZR: Erről győzködött minket az egyház is, évszázadokon keresztül: Az ember bűnben született. Mi Summerhillben épp az ellenkezőjéből indulunk ki. A gyerekeket nem kell megtanítani arra, hogy jók legyenek, mindaz, amit tennünk kell: hagyni, hogy jók lehessenek.

SZM.: Ha már most, egy gyerek szabályok nélkül érkezik Summerhillbe...

ZR: ...akkor az iskolagyűlésnek egy csomó dolga lesz. Summerhill egy önmagát irányító közösség és az iskolagyűlésen – ami a központi grémium – születik meg az összes fontos határozat, többségi döntés alapján. Ott hozzuk meg az összes szabályt és az ellenük elkövetett vétségek „megtorlása” is ott történik meg.

SZM.: Mi volt a legutolsó szabály, amit a gyűlés elfogadott?

ZR: Múlt héten például megszavaztuk, hogy nem szabad az útra

köpködni. Számomra nyilvánvaló, hogy ez nem járja, de úgy látszik, nem mindenkinek az. Ezért valaki felvetette ezt a gyűlésen és a többség egyetértett vele. Vagy: a konyhai személyzet panaszkodott, hogy az étel kiosztása közben gyakran olyan lárma uralkodik, hogy nem tudják végezni a munkájukat. Úgy határoztunk, hogy azonnal kinevezünk két felelőst, akik az étkezőben a sorbanállás közbeni nyugalomról gondoskodnak. Nagyon is lehetséges, hogy valamikor minden diák és tanár magáévá teszi ezt a szabályt, akkor talán majd újra hatályon kívül helyezzük.

SZM: Mikor Ön felelősökről beszél...

ZR: ...akkor a gyerekekre gondolok. Mint ahogy az iskolagyűlést is egy diák vezeti.

SZM: Hány szabály van jelenleg érvényben?

ZR: Úgy 150 és 200 között.

SZM: Nem úgy hangzik éppen, mintha nagy szabadság lenne..

ZR: Ez a szám valóban magas, de a szabályok közül sok a biztonságra és a higiénéire vonatkozik. Ami a szabadságot illeti, nagyon egyértelműek vagyunk: mindenki szabadon élheti az életét és teheti, ami neki tetszik, egészen addig, amíg azzal senkit nem zavar. De ha én éjszakánként dobolni szeretnék, véget ér a szabadságom.

SZM: Egy gyerek, aki eddig nem ismert szabályokat, aligha tartja majd magát ezekhez.

ZR: Akkor el kell viselnie a következményeket. Az iskolagyűlés a szabálysértésekért büntetéseket ad. Ez lehet egy kisebb pénzösszeg, vagy valamilyen félórás munka. Aki valamit tönkretesz, meg kell javítania, vagy ha vki az alvásidő alatt lármát csap, korábban kell felkelnie.

SZM: Egy új diák talán azt mondja: "Nekem aztán mindegy, én ezt nem csinálom meg!"

ZR: Akkor egy nagyobb büntetést kap és az ombudsmanok – akik szintén diákok – megpróbálják neki elmagyarázni, miért is lenne ez fontos. Ha továbbra is megtagadja az együttműködést, akkor egy időre el kell hagynia az iskolát. Épp most küldtünk ismét haza egy fiút egy hétre.

SZM: Adott esetben létezik másik út is: csak kevés a bejáró diák, a többség internátusban él itt, Anglia más részeiből és az egész világból – Koreából, az USA-ból, Németországból – érkeznek a tanulók.

ZR: Ebben nagyon szigorúak vagyunk. A gyerekeknek odahaza tudatosulnia kell annak, hogy valóban ide szeretne jönni. És ha ezt akarja, akkor a közösségünk szabályait el kell fogadnia.

SZM: Hogyan működik ez?

ZR: Gyakran gyökeresen megváltozik a gyerekek magatartása, ha maguk döntenek tudatosan úgy, hogy ebbe az iskolába szeretnének járni. De vannak azért néhányan, akiket végérvényesen el kell utasítanunk az iskolából.

SZM: Hogyan kezelik a mobbing (kirekesztés, kiközösítés) jelenségét?

ZR: Ennek a témának nálunk szerencsére nincs nagy jelentősége, mert az a néhány eset, ami előfordul, mindig gyorsan napvilágra kerül. Különösen az idősebb diákok éberek ez ügyben. Ha valaki másvalakit ténylegesen mobbingol, felkerül az úgynevezett „mobbing-listára”: minden közösségi rendezvényről kizárjuk és evésnél utolsóként kell a sorban állnia.

SZM: Sok családban ismételten vitákra kerül sor, mivel szülőknek és gyerekeknek eltérő elképzeléseik vannak arra vonatkozóan, mennyi időt is kellene egy gyerekeknek a számítógép előtt töltenie. Summerhillnek van erre szabályozása?

ZR: Több különböző variációt kipróbáltunk, egész addig, míg nemrégiben az iskolagyűlés úgy határozott, hogy a számítógépet teljesen szabadon lehet használni. Mindig izgalmas, ha ilyesmi történik. Legtöbbször egy kis idő elteltével jön valaki és azt mondja: Ez így nem működik! Ez alkalommal is így történt. Néhányan azon gyerekek közül, akik sokat játszottak, kértek maguknak egy szabályozást, mert túlságosan nehezükre esett a tanítási órákat látogatni. Egyértelműen érezhető volt, hogy az iskolai élet szinte leállt.

SZM: Hogy döntött a gyűlés?

ZR: Úgy határoztunk, hogy először –tól, azaz a tanítási blokk után megengedett a komputeren való játék.

SZM: Hogyan kéne a szülőknek odahaza ezt a dolgot szabályozniuk?

ZR: Ez nehéz kérdés...Az én gyerekeim régebben annyit tévézthettek vagy játszhattak a számítógépen, amennyit akartak. Ők mind a négyen elég gyorsan kialakítottak ezzel kapcsolatban egy megfelelő kezelési módot. De akkoriban természetesen ez még egész más volt. Manapság ez egy sportszerűtlen küzdelem. Az egyik oldalon ott állnak azok az óriásvállalatok, akik több milliárd dollárt invesztálnak abba, hogy a felhasználókat egy komputeres játékkal a géphez bilincseljék másik oldalon pedig ott áll egy –talán csak nyolc esztendő –kisgyerek. Hogy tudna ő egy ilyen hatalomnak ellenállni?

SZM: Ez azt jelenti, hogy korlátozás nélkül nem megy?

ZR: Ezt az embernek egyénileg kell eldöntenie. Sok gyereknek nem okoz problémát kikapcsolni a gépet. De ha én azt látom, hogy a gyermekem mást se csinál mint a számítógép mellett ücsörög, akkor azt mondanám neki: Ez így nem működik! Ezt meg kell beszélünk!

SZM: Nem lesz tőle elragadtatva....

ZR: Az a tapasztalatom, hogy ha a gyerekeket egyenrangúként és nyugodtan, nem idegesen kezeljük, akkor abszolút kompromisszumkések. Akkor nincs okuk arra, hogy ellenállásba vonuljanak. Ugyanakkor egy bizonyos mértékig fontosnak tartom azt is, hogy a gyerekek olyan sokáig játszhassanak, amikor már maguk is megtapasztalják: Oké, most elég!

SZM: Még egyszer visszakanyarodva a summerhilli új diákokhoz: mikor meghallják, hogy a tanításon való részvétel önkéntes, egy fikarcnyit sem törődnek majd vele és bolondok lesznek maguktól odamenni...

Z.R.: Minden gyerek ujjong, mikor meghallja, hogy nem kell az órákon részt vennie. Néhányan elmagyarázzák, hogy ők csak henyélni fognak.

SZM: És??

ZR: Ha valaki lustálkodni akar, mindig van valami a háttérben, amit az illetőnek kik kell pihennie, amit ki kell hevernie. Máskülönben nem fog így viselkedni, -az élet túl izgalmas ahhoz..

SZM: De nem mindig a tanítás a legizgalmasabb.

(Képaláírás: Summerhill Leiston városkájában fekszik, Londontól északkeleti irányban, 170 km-nyi távolságban. Az iskolaépület előtt egy óriáspipa várja a gördeszkásokat.)

ZR: Számos diákunk van, akik tényleg elég sok időt töltenek játékkal. De egy ponton túl a többség mégis úgy dönt, hogy megszerez egy bizonyos végzettséget és ennek érdekében tanulni kezd.

SZM: Mint például Nadja Hartmann, az önök egyik egykori diákja, aki egy interjúban elmesélte, hogy ő éveken át egyáltalán nem járt a tanítási órákra, aztán egyszer csak ráébredt, hogy fogorvos szeretne lenni. Ez volt számára az az időpont, amikortól célzottan elkezdett a vizsgáira készülni.

ZR: Igen, s valóban fogorvos lett belőle. Ma már mindkét gyermeke nálunk van.

SZM: Nem minden gyerek tudja olyan korán eldönteni, hogy milyen hivatást szeretne egyszer majd gyakorolni.

ZR: Ennek ellenre legtöbbjük leteszi a vizsgáit. Summerhill nem egy különálló sziget és a gyerekek tudják jól, hogy bizonyos foglalkozásokhoz a későbbiekben bizonyítványokra lesz szükségük. Fontos, hogy azt a döntést maguk hozzák meg. Ha valaki tényleg tanulni szeretne, a dolog úgy összehasonlíthatatlanul egyszerűbb.

SZM: Ezt az agykutatók is újból és újból hangsúlyozzák, mint például Gerald Hüther, aki azt mondja, hogy a tanulás előfeltétele a személyes lelkesedés...

ZR:...és azután már nem is lesz szükség látványos tanítási módszerekre. Ismételten érkeznek hozzánk új tanárok modern kezdeményezésekkel. Legtöbbször maguk a gyerekek jelentik ki: „Kérlek, hagyd el ezt az egész hókuszpókuszt, egyszerűen csak taníts minket!”

SZM: Mi lesz a diákjaikból, miután elhagyják Summerhillt?

ZR: Végzőseink mindenekelőtt abban nagyon jók, hogy elképzeléseiket átültetik a való életbe, a gyakorlatba. Ők Megvalósítók! Van közöttük vállalkozó, író, tudós, orvos. Sokan kreatív foglalkozás mellett döntenek.

SZM: A pedagógus Yaakov Hecht , aki 25 évvel ezelőtt Haderaban (Izrael) demokratikus iskolát alapított, a következőket mondja: „Egyetlen ember sem átlagos, mindenki valami különlegeset hordoz magában. A cél az, hogy ezt a kincset felfedezzük és kibontakozni hagyjuk.”

ZR: Így van. Nekünk sem az a fontos, hogy valaki egy akadémikus úton induljon el, ahogy nem is minden tanulónk teszi ezt.

SZM: Az ön apja hangsúlyozta, hogy az iskola célja mindenekelőtt az lenne, hogy a gyerekeket képessé tegye egy boldog élet megteremtésére.

ZR: Természetesen vannak kivételek, de a végzett diákjaink többsége elégedett ember. Mindenekelőtt az tudatosult bennük, hogy ők maguk a felelősek a saját életükért.

SZM: Ön- személy szerint -boldog?

ZR: Voltak az életemben nehéz időszakok. 26 éves voltam, amikor meghalt az apám, akit mindennél jobban szerettem, aztán pedig meghalt a bátyám. De ha visszatekintek, azt kell mondjam, csodálatos életem volt és van.

SZM: Egy egykori summerhilli diák, Freer Spreckley, a Guardian-nak úgy nyilatkozott, hogy mikor ő iskolás volt, legaszténiában (olvasási zavar, diszlexia) szenvedett és az iskola talán többet tehetett volna érte.

ZR: Ezt én másképp látom! Szintén diák voltam, mikor Freer itt volt. Akkoriban ő elég sok személyes problémával küzdött, és ezek megoldása fontosabb volt annál, hogy a tanítási órákra bejárjon. Nem beszélve arról, hogy abban az időben a legaszthenia egyáltalán nem volt közbeszéd tárgya.

SZM: Freer Spreckley később autodidakta módon megtanult olvasni és írni, ugyanakkor kihangsúlyozza, hogy a Summerhillben eltöltött idő tette őt képessé erre. Időközben tanácsadóként kezdett el dolgozni egy jótékonyági szervezetnél.

ZR: Ha ma Freer nálunk lenne, alaposabban megfigyelnénk őt, hogy szüksége van-e segítségre. De a döntés végeredményben – mint akkoriban is – az ő kezében lenne.

(KÉP: Hogy a gyerekek Summerhillben matekot tanulnak vagy a falakat festik, hogy tanteremben dolgoznak vagy odakint, mindez rájuk van bízva. És vannak néhányan, akik komolyan

tanulnak.)

SZM: Bátran merné azt állítani, hogy Summerhill bármelyik gyermek számára megfelelő hely?

ZR: Igen, de csak akkor, ha a szülők valóban az ügy mellett állnak. Különben a gyerek nagy konfliktusba kerül.

SZM: Mi a helyzet a hyperaktív gyerekekkel? (ADHS-t ír, jelentése: Attention Deficit Hyperactivity Syndrom: figyelemzavarral járó hiperaktivitás szindróma)

ZR: Mi nem kategorizáljuk a diákokat. Újból és újból érkeznek gyerekek ezzel a diagnózissal, de mi ezt figyelmen kívül hagyjuk.

SZM: Nem sokkal ezelőtt az Amerikai Gyermekorvosok Szövetsége azt az ajánlást hozta, hogy kritikus esetekben már 4 éves gyerekeknek adandó a Ritalin nevű gyógyszer az ADHS elleni harcban.

ZR: Szörnyű. Ha hozzánk hyperaktív tanuló érkezik, megvan rá a lehetősége, hogy kiélje az energiáit, de természetesen tartania kell magát a szabályokhoz. Ha például az iskolagyűlést zavarják, akkor az azt vezető diák tisztázza velük: „Maradj nyugton, vagy hagyd el a gyűlést!” Aztán megtanulják, -bármelyikük képes rá.

SZM: Önnek személy szerint csak egyetlen hivatalos végzettsége van: lovasoktató. Nem érzi magát emiatt néha sebezhetőnek?

ZR: Egyáltalán nem.

SZM: Az önök honlapján az áll, hogy a diákjaik erős öntudattal bírnak, mindazonáltal – ami az intellektuális képességeket illeti – néha támadhatónak érzik magukat.

ZR: Ez mindenekeelőtt a fiatalabb tanulókra igaz. Odahaza összehasonlítják magukat a barátaikkal, akik talán épp ilyen vagy olyan vizsgát tesznek, jegyeket és bizonyítványokat

kapnak. De ahogy idősebbé válnak, ez megváltozik. Számomra semmilyen jelentősége nincs annak, hogy egy embernek milyen végzettsége van, és azt sem gondolom, hogy mindenkinek mindenhez kéne értenie. Én magam például matekból reménytelen eset vagyok. Ha meg kell oldanom egy feladatot, megírom e-mail-ben a matektanárnőnknek, ő pedig visszaküldi nekem a választ. Hol itt a probléma?

SZM: 1999-ben az iskolafelügyelet egy súlyos problémát vélt felfedezni. Azon a nézetén voltak, hogy itt a szabadságot összekeverik a lustasággal, s követelték, hogy Summerhillben kötelezően legyen oktatás, különben bezárják az iskolát. Ez aztán egy látványos bírósági eljáráshoz vezetett.

ZR: Borzalmas idők jártak akkoriban! Fogalmunk sem volt, hogy túléljük-e egyáltalán az egészet. A világ minden részéről érkeztek adományok, melyek segítségével egy nagyon jó ügyvédet fogadhattunk. Végül a bíró a mi javunkra döntött. Rendeztünk egy iskolagyűlést a tárgyalóteremben, és a gyűlés elfogadta az ítéletet. Ilyesmire még sosem volt példa!

SZM: Az eseményből még játékfilm is készült. Két olyan gyerek is szerepel benne, akiknek nehéz indulásuk volt Summerhillben: Egy erőteljesen alkalmazkodó kislány, akit az anyja állandóan hívogat telefonon és aki az órarendjét csordultig tölti, valamint egy fiú, aki verekszik és lop. Mindkettejükből boldog diák válik. Ez már-már mesébe illő!

ZR: Ezek tipikus esetek. Jelenleg is van egy új diáklányunk Koreából, akinek az anyja sokáig itt maradt és igen neheze éresett a lányát elengedni. A kislánynak erős honvágya volt, addig a pillanatig, amíg az anyja el nem utazott. Az agresszív diákok esetét is jól ismerjük, ilyenkor az iskolagyűlés is egyértelműen gyorsabban beavatkozna – és az átalakulás rendszerint hosszabb ideig tart.

SZM: Mikor az Ön édesapja Summerhill-t alapította, az iskola világviszonylatban az egyetlen volt a maga nemében. Azóta

körülbelül 200 úgynevezett demokratikus iskola jött létre. És a mozgalom növekszik!

ZR: Ez egy nagyszerű jel!

SZM: Jelenleg például Münchenben próbálkozik egy csoport egy demokratikus iskola megnyitásával az úgynevezett Sudbury-modell alapján, ami Summerhillhez hasonlóan működik. Hogyan tudnák az iskolaalapítók a kormányzatot meggyőzni?

ZR: A legjobb, a már régóta létező, hasonló típusú iskolák végzőseivel érvelni, amiből az emberek láthatják, hogy a diákokból lesz valami! Fontosnak találom az olyan aktuális témákat is felhozni, mint például a demokráciára való képesség. Ebben a mi tanulóink óriási tapasztalatra tesznek szert. Demokratikus alapelvek szerint élik a mindennapjaikat.

SZM: Ismételten előfordulnak próbálkozások arra, hogy állami iskolák nyíljanak a demokratikus iskolák elvei alapján. Németországban, a pedagógus Falko Peschel, Summerhill filozófiájára támaszkodva olyan nyitott tanítást dolgozott ki, melyet már sikerrel próbáltak ki állami iskolákban és ami a közös döntéshozatalra és a szabad tanulásra épít.

ZR: Fontos, hogy a közös döntéshozatalt valóban komolyan vegyék és a diákok ténylegesen releváns témákról dönthessenek. Azonkívül meg kell engedtettség nekik, hogy saját érdeklődési területeiket bevigyék az iskolába. De teljesen őszintén: Kétlem, hogy a mi elveink elég „érettek” lennének a főáramlathoz.

SZM: Miért?

ZR: Az emberek nem bíznak a gyerekekben! Félnek. Olyan sok nemzedéken át csak egyetlen cél létezett: többet és többet elérni. A demokratikus iskolákban viszont arról van szó, hogy Te ki vagy, mik a vágyaid és hogyan tudsz a többiekkel együtt élni.

SZM: Az édesapja egyszer azt mondta, hogy ha egy summerhilli diákból miniszterelnök lenne, meg kellene kérdeznie magától, mit csinált rosszul.

ZR: Hát igen, nehéz elképzelni, hogy egy is a mi tanulóink közül a politika világába veti magát, annak minden korrupciójával és az állandó konkurenciaharcokkal. Másrészt: egy miniszterelnök Summerhillből csodás lenne az egész országnak!

forrás:

Fordította: Járainé Felvidéki Szilvia

Kapcsolódó oldalak:

- Hussein Lucas: Summerhill után. Mi történt Anglia legradikálisabb iskolájának gyerekeivel az iskola után? (bevezető+4 életrajz)
- A Summerhill Dráma (BBC film)
- Részletek a Summerhill-regényből